

Գրիգոր Զոհրաս

Ռեհան

Ա

Ան ատենն ալ առատ մագերը կսիրեի ու քովընտի նստած՝ կդիտեի
ձյունասպիտակ ծոծրակին վրա ժողվված սեւ թումբը՝ պարտեզին մեջ տեղ-տեղ
դրված կազի լապտերներու լույսերուն տակ, շքեղ ու անբարբառ ցուացումով ,
որուն աչքերս հառած կմնային:

Ինչե՛ր չէին ըսեր ինձի այդ մագերը. իրենց անմոռն լեցվածքը՝ հո՛ղ, այդ
բարձունքին վրա, պարկեշտ ու վրդովիչ բան մը ուներ:

Հեովեն՝ նայվածքս կհետեւեր անոնց շնորհալի շրջագծին, կամակ ելեւէջներուն,
ընթաստ պզտիկ թելերուն,- ընթաստ՝ որպես են ամեն պզտիկները,- որոնք
սանտրեն փախչելով կդառնային կ'իյնային վար, զսպանակի գալարումներով:

Քիչ-քիչ, մտերմություն կհաստատեի անոնց հետ. կճանչնայի զանոնք, գրեթե
կխոսեի հետերնին:

Ամենն հաճոյալի անակնկալը եղավ երբ ինձի դարձավ իր դեմքը. գեղեցի՞կ. ոչ
հարկավ. բայց տարօրինակ կերպով սրտի մոտ ու համակրելի պատկեր մը,
հոգնած ու տրտում նայվածքով, որ ինկած տեղը կանգ առնելու պես բան մը
ուներ կարծես:

Ան՞ր համար երկար ատեն սեւեռած մնաց վրաս. չեն գիտեր. բայց ինձի այնպես
թվաց, որ այդ նայվածքը մանրամասն հետախուզեց զիս. չափեց, ձեւեց, տեսավ
մանավանդ գնայլած ու քիչ մը ապշած արտահայտությունը աչքերուս: Գոհ

երեւեցավ անշուշտ այս քննութենն, վասն զի ժպիտ մը գծագրվիլը ու աներեութանալը մեկ եղավ երեսին սաստիկ կարմրությանը մեջ, այն վերջալույսի տարտամ շառավիղներուն նման որոնք արեւմուտքին մեջ կհալին՝ համասփյուռ շեկություն մը ձգելով հորիզոնին վրա:

Բ

Որչափ որ կեցանք այնտեղ՝ անխոս մտերմության մը կապերով միացած զգացիք սրտերնիս: Տարեց մարիկ կային իր շուրջը, հայրը, հորեղբայրները թերեւս, ու անոնց առջեւ, մանավանդ այն շարահայաց բազմության մեջ, որ այս Մյոհյուրտարի պարտեզը կլեցնէր հիմա, զգուշավոր դիրք մը պահելու ստիպված՝ չէր կրնար ուզածին չափ ստեպ ինծի դառնալ. բայց զիքը տոչորող հայտնի անհամբերությունը կկարդայի դեմքին վրա, ամեն անգամ, որ առիթը գտներ իմ կողմս նայելու:

Պատանության անուրջներուն մեջ երազված, ըղձված Էակն էր դեմս, խորհրդանշանը իմ բոլոր փափագներուս, որ հող նստած էր, իր անվերլուծելի ձգողությանը մեջ:

Ազատ էր ան երեսս չնայելու ու շխնդալու ինծի. ի՛նչ փույթ. նորեն պիտի սիրէի զինքը, պիտի հետեւէի իրեն ու կապվէի իր հիշատակին. իր Կուռքի անտարբերությունը՝ մագի չափով չպիտի խախտեր իմ հավատքս:

Իսկ հիմա ավելի բախտավոր էի. կզգայի ստույգ կերպով որ անուշադիր չէր ինծի, ու զիս վրդովող խորհրդածությունները՝ իր մտքեն ալ կ'անցնէին:

Երագող ու մտամոլոր կերպարանք մը առած էր անիկա եւ անդադար կդիտեր ծովը՝ հանդարտ, անծալք սփռոցի մը պէս պարզված, որուն վրա լուսինը՝ իր լրումի առատությանը մեջ՝ ադամանդե ոստոստուն գոհարներ կթափեր, մինչդեռ ամառ գիշերին անդորրությանը մեջ, ծառերը կկենային մեր շուրջը անշարժ՝ մինչեւ իրեց դողացող սաղարթները: Օդին մեջ՝ ամբողջ անուրջի, վերացումի հրավեր մը կար կարծես, որուն երկուքս ալ անձնատուր կ'ըլլայինք ժամերով:

Գ

Կեսգիշերին մոտ էր երբոր բազմությունը ցրվիլ սկսավ. լուսինը անհետացեր էր. անոնք ալ ոտքի ելան. գլխու աննշմարելի շարժում մը՝ որ երկուքիս միայն հասկնալի ըլլալուն համար այնքան ավելի քաղցր բարեւ մը ձեւացուց:

Հեռվէն ուղեկից եղա իրենց, ու ճամփուն վրա, մութին մեջ տեսա իր նագելի գլուխը՝ որ ետին կդառնար մեկը փնտրելու համար կարծես:

Համր ու դանդաղ քալվածքով մը կ'երթային ու հորը ձայնը կ'իմանայի մեզ շրջապատող անդորր լռության մեջ, խիստ ու հրամայող ձայն մը որ հնագանդություն կպատվիրեր:

Արդեն կմեղքնայի գինքը.ի՛նչ կքաշեր արդյոք խստասիրտ հոր մը ճնշումին տակ. մեծ ծաղի մը անքույթ հովանիին ներքեւ փթթած ծաղիկ՝ որ քամիի հարվածներուն դէմ պաշտպանված է անշուշտ, բայց ուզածին չափ արեւին երեսը չի տեսներ. անդին, ուրիշներ կան, բաց օդին, ձյունին ու բութին ձգվածներ, որոնց՝ վտանգները ու վայելքները հավասարապէս շոայլված են. ո՞րն է բախտավորը ասոնցմէ:

Կզգամ որ իմս վանդակներու ետին պահվըտող աղջիկ մըն է. իր վեհերոտ ձեւը այս համոզումը կուտա ինծի: Ռ՞վ էինքը. ո՞ր կբնակի. այս հարցումները այնքան ավելի կհուզեն միտքս որքան ահա քիչ-քիչ կնոտենան հարկավ իրենց տունին:

Կանգ առին վերջապէս ֆրերներու դպրոցին կողմը, նոր շինված տան մը առջեւ. պզտիկ սպասուհի մը՝ կանթեղ մը բռնած ձեռքը, դուռը բացավ. ես քայլ մըն ալ առի մոտենալու ու վերջին անգամ մը տեսնելու համար գինքը. հայրը մտավ նախ, վերջը մյուսները, տարիքի կարգով. Էն վերջը մտավ անիկա ու ես մինակ մնացի տասը քայլ հեռուն, փողոցին մթությանը մեջ:

Ան ասեն ուզածիս պէս դիտեցի տունը. դեպի Քուշ-Տիլի իջնող գաղիվայրին ու հոն վազող վտակին կնայեր երեսը. գեղջուկ ու սիրուն բան մը ուներ. աջ կողմը՝ անկյունի սենյակը, Էն աղվոր դիրքով, լույս մը երեւցավ հանկարծ ու փողոցն կրցա տեսնել գայն, մագերը թափած հիմա, որ բաց պատուհանին առջեւ եկավ կանգ առնելու վայրկյան մը ու դիտելու Մոտայի ծոցը՝ իր սեղնված հողէ լանջքերուն մեջ:

Հետո լույսը մարավ ու ամեն բան խավարի մեջը ինկավ հանկարծ:

Դ

Ի՞նչ կխորհիս դուն, ձեռքդ գլխուդ այդպես, պատուհանիդ առջեւ նստած. թեթեւ քամին մեղմիվ կշոյե մազերդ ու ես կնշմարիմ հոսկե անոնց վրա վազող սարսուռը:

Այս իրիկվան դեմդ ելլող տղո՞ւն կմտածես դուն ալ. սպասված, օր մը չէ նե օր մը գտնված անծանոթին՝ որ հին բարեամի մը պես առջի ժամեն մտերիմ կ'երեւա քեզի, ինչպես որ ես ահա, փողոցին մեջ պատի մը տակ կեցած, քեզի կմտածեմ:

Հետո, ձանձրացած այս միակերպ անշարժութենեն, փողոցին մեջ կքալեմ, աչքս վեր այդ պատուհանին սեւեռած. ի՞նչ կ'ակնկալեմ քեզմե, բառ մը , անուշ խոսք մը, որ շոշափելի ապացույցը ըլլա մեզ միացնող համակրության:

Մութին մեջ չեմ կրնար որոշել դեմքը, գոր ծնոտին դրված ձեռքը կգոցե, բայց սեւ մազերուն ժողվածքը կտեսնեմ հստակ. մունջ կեցած է հոն, չհամարձակելով առջի բառը ինքը արտասանել:

Եվ ես, իրմե ոչ նվազ վեհերոտ, չեմ խոսիր, վախճալով որ չխտովեմ այս գեղեցիկ երագը ու ձեռքե չհանեմ գայն:

Հիմա, գովությունը կ'ավելնա. աչ ու ձախ երկարող փողոցներուն մեջ կլսեմ գիշերապահին ճոկանը որ կհնչե ու կ'իմացնե թե ժամը յոթն է:

Վերը անշարժ կսպասե ան իր արձանի դիրքին մեջ, ու ես վարեմ, զինքը դիտելով միայն երջանիկ եմ ահա: Հորիզոնին վրա պլպլացող լույսերը կտժգունին քիչ-քիչ. գիշերը ավելի հստակ, վճիտ ու թափանցիկ կ'ըլլա, ու հեռուն՝ ծովին մութ կապույտը, իր առջի փայլը կորսնցուցած՝ սեւ ծածկոցի մը պես կտարածվի իբրեւ թե անհուն դագաղի մը վրա:

Շուրջս տիրող վեհության ու խաղաղության մեջ ինքզինքս ուրիշ աշխարհի մը փոխադրված կզգամ. մաքուր ու խաղաղ երկիր մը, որ իզմե ու իրմե գատ բնակիչ չունի. ամբողջ տիեզերքը մեր երկուքիս ձգված:

Աքաղաղները կխոսին, արեւելքեն լույսի հոսում մը կսկսի. գեղեցիկ մազերը վերն են միշտ, պատուհանին առջեւ, իրենց առջի դիրքին մեջ. հովը կգգվէ գանոնք, անոնց պզտիկ թելերը կդողացնեն. դեմեն՝ լույսը կ'ավելանա, կգեղու, կշռայլվի. արշալույսն է:

Վաստակաբեկ, ժամերով հոս անքուն անցընելուս համար չեն գանգատիր, դեմս է անիկա, իր պատուհանին աջեւ ինծի պէս անքուն, ինծի պէս երագող:

Քիչ մըն ալ կկենամ այսպէս. հանկարծ սեւ մազերու կոհակը կճշտվի աչքիս առջեւ. ռեհանի պզտիկ թումբ մը, իր մութ կարմիր թաղարին վրա կեցած, առտվան գեփյուտեն կսարսռա:

Ա՞ն էր բաց պատուհանին առջեւ ինծի սպասողը մինչեւ լույս. կգարմանամ. ի՞նչպէս չտեսա. ծաղրելի կգտնեմ ինքզինքս. կբարկանամ պզտիկ իյնալուս համար:

Ե

Հիմա, որ տարիներ անցան անկէ ի վեր, հիմա կ'օրհնեմ քեզի, ո՛վ ռեհանի պզտիկ փունջ, որ ամեն սրտի մոտ բարեկամն ավելի երջանիկ ըրիր զիս գիշեր մը ողջույն:

Աղջկան մը դենք առիր պարտելու համար զիս. աղեկ ըրիր, այն բոլոր խանդակաթ գորովին համար՝ զոր թափեցի պզտիկ թերթերուդ վրա, չեն գղջար:

Առավոտը թող գա ուզածին չափ իր հոսած լույսին անողոր ստուգութիւնը թոթափելու չորս դիս:

Դուն իմ աչքիս՝ առատ գեղեցիկ մազերն ես միշտ անոր:

1892